

MVZ 165: Šíření jaderných zbraní

Ondřej Rojčík

rojcik@fss.muni.cz

Konzultační hodiny: úterý 13.00 – 15.00

Co nás dnes čeká?

Izrael (Jiří Martinů)

Další země Blízkého východu

- ▶ Egypt
- ▶ Sýrie
- ▶ Irák
- ▶ Libye

Izraelský jaderný program

Historie jaderného programu

Dvě zásadní období:

- 1) Od počátků existence Izraele do Šestidenní války – Spolupráce s Francií*
- 2) Od konce šedesátých let – „Na vlastní pěst“ ad hoc koalice a spolupráce, „účel světí prostředky“*

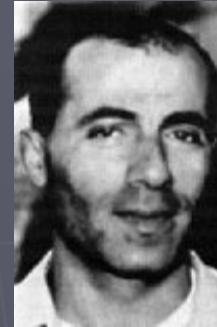
Důležité mezníky izraelského jaderního programu:

- ▶ Zahájení programu – rozpory izraelské elity
- ▶ Spolupráce s Francií – zakoupení reaktoru, společné práce, test francouzské jaderné bomby (test dvou velmocí??)
- ▶ „kontrola“ jaderných zařízení a nestandardní způsoby získávání jaderného materiálu
- ▶ De Gaulle a konec spolupráce s Izraelem, Šestidenní válka
- ▶ Válka ze dne smíření a realita použití jaderných zbraní....

Důležité mezníky izraelského jaderního programu:

- ▶ USA i Izrael v sedmdesátých letech – nová aliance?
- ▶ Spolupráce s Jižní Afrikou – jaderné testy?
- ▶ Případ Vanunu: Špion a zrádce nebo „čistá duše“ a mučedník jaderného programu?
- ▶ Pouštní bouře, válka v Perské zálivu a ostřelování Izraelských měst – selhání nebo úspěch izraelského deterentu?

Izraelská strategická triáda

- ▶ Balistické rakety: Jericho I, Jericho II, potenciálně kosmická raketa Shavit
- ▶ Letecká úderná síla strategické bombardéry dříve Phantom II, dnes F-15 I, možno použít i další stroje zejména F-16
- ▶ Ponorková moc: tři nové ponorky třídy Dolphin zakoupené v Německu + další dvě objednány – rakety s plochou dráhou letu, balistické střely
- ▶ Nové technologie- satelitní navádění střel s plochou drahou letu, nepilotované prostředky, nové rakety s plochou drahou letu – vyvíjeny v mezinárodní spolupráci

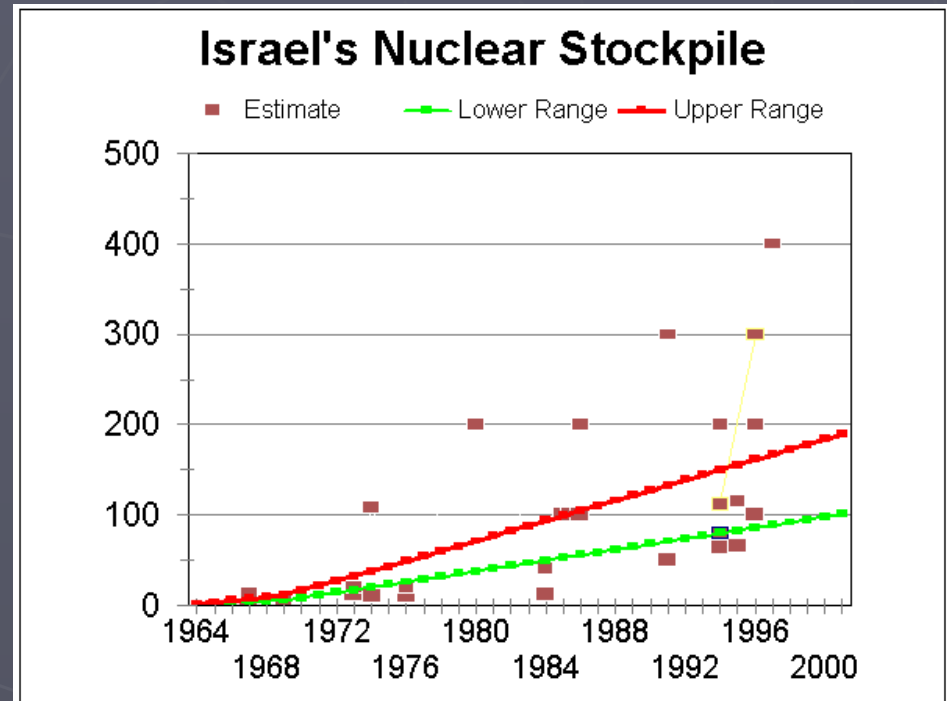
Taktické zbraně:

- ▶ Pozemní rakety
(Surface to surface)
- ▶ Dělostřelectvo
- ▶ Pozemní miny

Současný stav jaderné výzbroje

- ▶ Informace jen neoficiální
- ▶ Odhady se různí – základem je svědectví Vanunuho

Izraelská jaderná strategie

- ▶ Jaderná dvojznačnost – nepotvrdit ani nevyvrátit existenci zbraní a programu – občasné „vypuštění“ některých prohlášení
- ▶ Izrael nebude prvním státem, který by uvedl (introduce) jaderné zbraně na scénu v oblasti blízkého východu (už od Ben Guriona)
- ▶ Izrael nedopustí, aby jemu nepřátelská země získala jaderné zbraně: viz případ Osirak – preventivní doktrína

Izraelská jaderná zařízení

©Carnegie Endowment for International Peace, *Deadly Arsenals* (2005), www.ProliferationNews.org

Problematika obrany Izraele

- ▶ Nedostatečná hloubka území – z hlediska konvenčního útoku
- ▶ Malé území (20 770 km² - velká koncentrace obyvatel v několika málo spádových oblastech – potenciálně využitelné pro nekonvenční útok (obava v případě chemických zbraní Iráku)

Motivy vývoje jaderných zbraní dle Scotta Sagana

- ▶ Klasický realistický koncept – bezpečnostní důvody
- ▶ Model domácích struktur – význam domácích institucí a aktérů
- ▶ Normativní model – jaderné zbraně jako důkaz prestiže národa silný nacionalistický akcept

Aplikace na Izrael

- ▶ Problematika jaderných zbraní jako deterentu – jejich vlastnictví neodvrátilo všeobecný arabský konvenční útok, ani útok Saddáma Husajna na izraelská města, problematická role při donucení Arabů vyjednávat s Izraelem o mírových iniciativách (viz: Zeev Maoz)
- ▶ Model domácích struktur – použitelnější – význam agentury pro jadernou energii (David Ernest Bergman) význam některých politických figur (Ben Gurion)
- ▶ Normativní model – nepoužitelný – jaderný program tajný a utajován - nemůže sloužit jako mobilizační prostředek

Duchovní aspekty vedení války

- ▶ Válka nutná versus válka „volbou“
- ▶ Užití jaderných zbraní – ospravedlnitelné jen proti bojujícím a jen v případě vyčerpání mírových prostředků a de facto jen jako lest pro záchranu dalších lidských životů

Vnitropolitické aspekty jaderného programu

- ▶ Tabu – neveřejné, zastírané téma, neotevívá se
- ▶ Jasná linie Izraelských vlád – drží se jaderné neprůhlednosti
- ▶ V poslední době jisté náznaky „průsaku“ informací a mírnější otevřenosti – debata v parlamentu – proti tomu rázný protest proti BBC za kontroverzní pořad

Egypt

- ▶ Snaha o získání JZ zvnějšku: SSSR, Čína, Indie
- ▶ Vlastní civilní jaderný program od roku 1958
- ▶ Sovětský výzkumný reaktor
- ▶ Vlastní zásoby uranu
- ▶ Ratifikace NPT 1981

Proč Egypt nemá JZ?

- ▶ Nedostatečná politická podpora
- ▶ Nedostatečné zdroje – finanční
- ▶ Bezpečnostní obavy

Sýrie

- ▶ Často zmiňovaná „hrozba“
- ▶ Neinformuje o všech aktivitách MAAE
- ▶ USA a MAAE několikrát zabránily dovozu výzkumných reaktorů do země
- ▶ Dohoda s Ruskem z roku 1998 o dodávce výzkumného reaktoru

Irák

- ▶ První fáze programu od konce 50. let do roku 1991
- ▶ Výzkumný reaktor – centrum Tuwaitha
- ▶ Francouzská dodávka reaktoru do Osiraku
- ▶ 1981 zničen Izraelem
- ▶ Rozvoj dalších metod zisku štěpného materiálu
- ▶ Technické obtíže

Irák

- ▶ Do konce roku 1991 by pravděpodobně zkonstruoval první JZ
- ▶ Operace „Pouštní bouře“
- ▶ Zničení téměř všech středisek výzkumu
- ▶ Fáze úpadku programu

Libye

- ▶ Nejdříve pokus získat JZ zvnějšku: Čína, Pákistán, Indie
- ▶ Sovětský výzkumný reaktor s dodávkami uranového koncentrátu
- ▶ Snaha o využití chaosu po rozpadu SSSR
- ▶ Úspěšné napojení na proliferační síť A. K. Chána
- ▶ Dodávka plynových odstředivek, uranového koncentrátu a plánu JZ

Proč se Libye vzdala programu výroby JZ?

- ▶ 19. prosince 2003
- ▶ Co stálo za výsledkem? Nátlak nebo oboustranně výhodná smlouva
- ▶ Postupné „polepšování se“ Libye
- ▶ Odměna: Libye chyběla v „ose zla“
- ▶ Základním principem jednání byl požadavek změny politiky nikoliv režimu

Co nás čeká příště?

Indie & Pákistán

The background of the slide is a blue-tinted map of the Indian subcontinent and surrounding regions. The map shows the outlines of India, Pakistan, and parts of the Middle East. Several ancient civilizations are labeled in white text: 'ASSYRIA' in the north, 'BABYLONIA' and 'SUMER' in the west, and 'EGYPT' (with sub-labels 'MIDDLE EGYPT' and 'UPPER EGYPT') in the southwest. The map also features a grid of latitude and longitude lines and a scale bar in the bottom left corner.